

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์” โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ข้อ คือ (๑) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ (๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ที่มีผลต่อนักเรียน ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากสูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ๒๐๑ คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสำคัญของการวิจัย จำนวน ๗ รูป / คน ผลของการวิจัยสามารถนำมาสรุป อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ผลการวิจัยตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๑๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๒ มีอายุต่ำกว่า ๑๔ ปี จำนวน ๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๓ อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๙

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

ระดับของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๓$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านการสั่งสอนอบรมทางคุณธรรมจริยธรรม พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านการสั่งสอนอบรมทางคุณธรรมจริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๖$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การอบรมสั่งสอนนักเรียนให้รู้จักการกตัญญูต่อบุคคลที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๕๐$) และการอบรมสั่งสอนนักเรียนให้เข้าใจในศาสนพิธี ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๔.๒๓$)

๒) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางคุณธรรมจริยธรรม พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางคุณธรรมจริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๘$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการจัดกิจกรรมในวันกตัญญูต่อครูบาอาจารย์ ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๕๕$) และการจัดกิจกรรมตักบาตรที่วัดทุกวันพระก่อนเข้าเรียน ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๖๒$)

๓) ด้านการให้คำปรึกษาทางคุณธรรมจริยธรรม พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านการให้คำปรึกษาทางคุณธรรมจริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๕$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การให้คำแนะนำแก่นักเรียนในการเรียนรู้การทำความดี ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๖๒$) และการให้คำแนะนำแก่นักเรียนในการปฏิบัติตนช่วยเหลือสังคม ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๔.๓๒$)

๕.๑.๓ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑) สมมุติฐานที่ ๑ นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

๒) สมมุติฐานที่ ๒ นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

๓) สมมุติฐานที่ ๓ นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบล

วังกะพี อำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๔ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี อำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

จากการศึกษาความคิดเห็นในปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี อำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ จะเห็นว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนั้นต้องเริ่มจากการที่พระสงฆ์มีความรู้และการประพฤติปฏิบัติเป็นที่ยอมรับจากประชาชน จนได้รับความไว้วางใจจึงจะสามารถเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้โดยไม่มีปัญหาด้านความสัมพันธ์ที่แบ่งแยกระหว่างพระสงฆ์กับนักเรียน บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี อำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ใน ๓ ด้าน คือ ด้านการสั่งสอนอบรมทางจริยธรรม ด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรม และด้านการให้คำแนะนำปรึกษาทางจริยธรรม ทั้งนี้ก็เพื่อดำเนินกิจการตามภาระหน้าที่ของพระสงฆ์ตามที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายอาศรัยกำหนดไว้

๑) ด้านการสั่งสอนอบรมทางคุณธรรมจริยธรรม

ปัญหา อุปสรรค

นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี อำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ในด้านการสั่งสอนอบรมทางคุณธรรมจริยธรรม คือ การสอนแต่เรื่องเดิมๆ ทำให้ไม่น่าสนใจ มากที่สุด จำนวน ๒๓ คน รองลงมา คือ นักเรียนไม่ค่อยให้ความสนใจในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม จำนวน ๑๗ คน และน้อยที่สุด คือ พระสงฆ์ไม่ค่อยใช้สื่อการสอนประกอบการสอน จำนวน ๙ คน

ข้อเสนอแนะ

นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี อำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ในด้านการสั่งสอนอบรมทางคุณธรรมจริยธรรม คือ ควรเตรียมการสอนให้มีความหลากหลาย ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ มากที่สุด จำนวน ๒๗ คน รองลงมา คือ พระสงฆ์ควรใช้คำพูดที่เข้าใจง่ายเพื่อสามารถเข้าถึงนักเรียนในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม จำนวน ๒๑ คน และน้อยที่สุด คือ พระสงฆ์ควรมีสื่อการสอนเพื่อใช้ดึงดูดนักเรียนให้เกิดความสนใจในการเรียน จำนวน ๑๐ คน

๒) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรม

ปัญหา อุปสรรค

นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี อำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ในด้านการจัดกิจกรรมทางคุณธรรมจริยธรรม คือ การจัดกิจกรรมไม่มีความแปลกใหม่ ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย มากที่สุด จำนวน ๒๔ คน รองลงมา คือ ไม่ค่อยมีการส่งเสริมนักเรียนไปร่วมกิจกรรมที่วัด หรือ

สถานที่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนามากนัก จำนวน ๒๒ คน และน้อยที่สุด คือ กิจกรรมขาดความต่อเนื่อง จำนวน ๗ คน

ข้อเสนอแนะ

นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ในด้านการสั่งสอนอบรมทางคุณธรรมจริยธรรม คือ ควรจัดกิจกรรมให้มีความน่าสนใจ และมีความหลากหลาย เช่น การแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ เป็นต้น มากที่สุด จำนวน ๒๓ คน รองลงมา คือ ควรส่งเสริมให้นักเรียนไปร่วมกิจกรรมที่วัด หรือศาสนาสถานที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน จำนวน ๑๙ คน และน้อยที่สุด คือ จัดกิจกรรมให้มีความต่อเนื่อง จำนวน ๕ คน

๓) ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาทางจริยธรรม

ปัญหา อุปสรรค

นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ในด้านการจัดกิจกรรมทางคุณธรรมจริยธรรม คือ นักเรียนไม่กล้าที่จะคุยกับพระสงฆ์ ไม่กล้าเสนอความคิดเห็น มากที่สุด จำนวน ๑๘ คน รองลงมา คือ พระสงฆ์มีบทบาทในด้านให้คำปรึกษาน้อยมาก จำนวน ๑๖ คน และน้อยที่สุด คือ พระสงฆ์ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมไม่ค่อยเข้าใจ จำนวน ๘ คน

ข้อเสนอแนะ

นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ในด้านการสั่งสอนอบรมทางคุณธรรมจริยธรรม คือ ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นในเวลาเรียน มากที่สุด จำนวน ๑๙ คน รองลงมา คือ ควรสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น จำนวน ๑๕ คน และน้อยที่สุด คือ ควรศึกษาหลักคุณธรรมจริยธรรมให้เข้าใจ เพื่อจะได้ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนได้อย่างถูกต้อง จำนวน ๗ คน

๕.๑.๕ แนวทางบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

จากการวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับแนวทางบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านการสั่งสอนอบรมทางคุณธรรมจริยธรรม พบว่า แนวทางบทบาทพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพี้ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านการอบรมสั่งสอนทางคุณธรรมจริยธรรม พระสอนศีลธรรมควรมีความประพฤติที่ดีน่าเลื่อมใส และควรสอนโดยมุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมของนักเรียนให้มีความประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบของศีลธรรมจริยธรรม และการสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่ นักเรียน โดยเฉพาะการนั่งสมาธิ เจริญสติภาวนา ก่อนการเรียนการสอน จะส่งผลให้นักเรียนสามารถฝึกจิตใจให้สงบ มีความประพฤติปฏิบัติที่ดีขึ้น และสามารถเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น

๒) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรม พบว่า แนวทางบทบาทพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านการจัดกิจกรรมทางคุณธรรมจริยธรรม ช่วยปลูกฝังให้นักเรียนเป็นผู้มีจิตใจที่ดีงามและอ่อนโยน การซึมซับประสบการณ์ที่ดี มีคุณค่าด้วยการกล่อมเกล่าจิตใจนักเรียนให้มีความดีงาม สามารถทำได้ด้วยการให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ที่เน้นการพัฒนาด้านจิตใจอย่างสม่ำเสมอ การเรียนรู้เกิดจากการฝึกหัดและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเป็นการเรียนรู้ที่เป็นทักษะที่ติดตัวไปตลอด

๓) ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาทางจริยธรรม พบว่า แนวทางบทบาทพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านการให้คำปรึกษาทางคุณธรรมจริยธรรม พระสงฆ์ และครูเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อนักเรียนในฐานะผู้อบรม ครอบบรมสั่งสอนให้นักเรียนได้ปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามหลักศีลธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะการแนะนำแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีงามให้ความถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา นอกจากจะทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแล้ว ก็ต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ นักเรียนด้วย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์” มีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

จากผลการศึกษา พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๓$) แสดงให้เห็นว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ มีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนอย่างต่อเนื่อง และได้พัฒนาให้ทันกับเหตุการณ์ปัจจุบัน ผลของการพัฒนาจะออกมาในรูปแบบของพฤติกรรมนักเรียน เพราะว่าพฤติกรรมของนักเรียนเป็นตัวชี้วัดของคุณธรรมจริยธรรม เมื่อนำหลักคุณธรรมจริยธรรมมาพัฒนานักเรียนในโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ทำให้นักเรียนมีการพัฒนาขึ้นทั้งในด้านของความประพฤติ และด้านของจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวรดิตถานุยุต (สังเวศ คุเวสโก)^๑ ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูและนักเรียนต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า นักเรียน มีความคิดเห็นต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม อยู่ใน

^๑ พระครูวรดิตถานุยุต (สังเวศ คุเวสโก), “ความคิดเห็นของครูและนักเรียนต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๑ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรม อยู่ในระดับมากทุกด้าน

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายด้านสามารถนำมาอภิปรายผลวิจัยได้ดังนี้

๑) ด้านการสั่งสอนอบรมทางคุณธรรมจริยธรรม พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพ้อ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านการสั่งสอนอบรมทางคุณธรรมจริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๖$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านการอบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๐$) ในข้อที่ว่า อบรมสั่งสอนนักเรียนให้รู้จักการกตัญญูกตเวที ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระสอนศีลธรรมให้ความสำคัญในเรื่องของความกตัญญูกตเวที สอนให้นักเรียนรู้จักการตอบแทนบุญคุณของผู้มีพระคุณ เพราะเป็นคุณธรรมพื้นฐานของคนดี ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูอรุณธรรมภาณี (นพปฎล คุตตวโร)**^๒ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๒ ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการอบรมสั่งสอนศีลธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๐$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นนักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ๒ ข้อ คือ การแนะนำในการจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมกับทางโรงเรียน ($\bar{X} = ๔.๓๔$) และ การแนะนำให้นักเรียนนำหลักพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน ($\bar{X} = ๔.๒๓$) นอกนั้นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรม พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพ้อ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางคุณธรรมจริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๘$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๕$) ในข้อที่ว่า มีการจัดกิจกรรมในวันกตัญญูต่อครูบาอาจารย์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมในวันครูของโรงเรียนมีความสำคัญกับนักเรียนมาก เพราะเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญู ความรักที่มีต่อครู ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระใบฎีกาณัฐพร จานวุฒโฒ**^๓ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า บทบาทพระสงฆ์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม ด้านการเผยแผ่ในรูปแบบการจัดกิจกรรม โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = ๓.๖๐$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า อยู่ในระดับมากหมดทุกข้อ

^๒ พระครูอรุณธรรมภาณี (นพปฎล คุตตวโร), “บทบาทพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๒”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๓ พระใบฎีกาณัฐพร จานวุฒโฒ, “บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

๓) **ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาทางจริยธรรม** พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพ้อ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านการให้คำปรึกษาทางคุณธรรมจริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านการให้คำปรึกษาทางคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) ในข้อที่ว่า ให้คำแนะนำแก่นักเรียนในการเรียนรู้การทำหน้าที่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีซึ่งจะต้องเกิดจากเจตนาที่ดีการทำหน้าที่สามารถปฏิบัติได้ทั้งกาย วาจาและใจ ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาไพฑูลย์ วิบุโล (บุญล้ำเลิศ)**^๔ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า ระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาทางจริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.08 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อพระสงฆ์นั้นทำเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนด้านจริยธรรมและด้านศีลธรรมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.15 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.80 รองลงมาคือ พระสงฆ์ให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาทางด้านจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยม (เช่น การพูดจาโกหก แข่งกระด้าง เป็นต้น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.13 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.80 และข้อพระสงฆ์ให้คำแนะนำปรึกษาทางจริยธรรม เพื่อการแก้ไขปัญหาทางครอบครัวแก่นักเรียน อยู่ในระดับต่ำที่สุดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.80

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพ้อ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สามารถนำมาอภิปรายผลวิจัยได้ดังนี้

๑) จากการวิจัย พบว่า นักเรียนที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพ้อ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ แตกต่างกัน ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูประโชติจันทวิมล (นาม จันทโชโต)**^๕ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามเพศ โดยการทดสอบค่าที (T-test) โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

^๔ พระมหาไพฑูลย์ วิบุโล (บุญล้ำเลิศ), “บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^๕ พระครูประโชติจันทวิมล (นาม จันทโชโต), “การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม นักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

๒) จากการวิจัย พบว่า นักเรียนที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ แตกต่างกัน ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาทวีศักดิ์ ปญญาสาโร (เกตเสนา)**^๖ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยภาพรวม ๕ ลำดับ จำแนกตามอายุ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

๓) จากการวิจัย พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ แตกต่างกัน ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูวิเวกวราภรณ์ (ประสิทธิ์ ชานวโร)**^๗ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระธรรมทูตที่มีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัย พบว่า ครูและนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ที่มีระดับชั้นปีที่ศึกษา / วุฒิการศึกษา แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระธรรมทูตที่มีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูและนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ที่มีวุฒิการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระธรรมทูตที่มีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์แตกต่างกันในด้านเทคนิควิธีการนำเสนอ

^๖ พระมหาทวีศักดิ์ ปญญาสาโร (เกตเสนา), “การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี จังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^๗ พระครูวิเวกวราภรณ์ (ประสิทธิ์ ชานวโร), “บทบาทพระธรรมทูตที่มีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์” มีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้

- ๑) ด้านการสั่งสอนอบรมทางจริยธรรม พระสงฆ์ควรเข้าไปให้หลักศีล ๕ แก่นักเรียนหน้าเสาธงทุกวัน เพื่อการพัฒนาจริยธรรมแก่นักเรียน
- ๒) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรม พระสงฆ์และโรงเรียนควรร่วมมือกันจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมทั้งภายในสถานศึกษาและภายในวัด
- ๓) ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาทางจริยธรรม ควรมีคณะสงฆ์เข้าไปอบรมให้คำปรึกษาทางจริยธรรมทุกสัปดาห์ อย่างน้อย สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- ๑) ควรนำหลักแนวทางปฏิบัติที่ได้จากการวิจัย ไปผนวกเข้ากับวิชาสายสามัญที่มีการเรียนการสอนในโรงเรียน และสอดแทรกหลักไตรสิกขาให้นักเรียน เพื่อยึดเป็นแนวทางปฏิบัติ
- ๒) ควรนำกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน เช่น กิจกรรมไปปฏิบัติธรรมตามวัดต่างๆ การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชน เป็นต้น ให้นักเรียนในโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์
- ๓) ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูพระสอนศีลธรรมมีความรู้ในด้านต่างๆ มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนทั้งในแง่ของวิชาการ เทคโนโลยี ตลอดจนเครื่องมือที่ทันสมัยต่างๆ เพื่อที่จะได้ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีปัญหาได้
- ๔) ควรนำข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษามาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่เป็นปัญหาให้มีความชัดเจนมากขึ้น

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรศึกษาเพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาอื่นๆ ว่ามีความเหมือนกัน หรือแตกต่างกัน
- ๒) ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาอื่นๆ ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่
- ๓) ควรศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวทางขององค์กร ตามหลักพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน
- ๔) ควรศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในทุกโรงเรียนมัธยมศึกษา และในนักเรียนทุกระดับ เพื่อให้สามารถนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานในครั้งต่อไป